

The Empowerment Level of Urban and Rural Areas of Bampur County: A Comparative Study

Alireza Karimi¹ , Reza Safari Shali² , Zobeir Dastevan³

1. (Corresponding Author) *Department of Sociology, Faculty of Literature and Humanities, Kharazmi University, Tehran, Iran*

Email: alireza.karimi@khu.ac.ir

2. *Department of Sociology, Faculty of Literature and Humanities, Kharazmi University, Tehran, Iran*

Email: reza_safaryshali@khu.ac.ir

3. *Department of Sociology, Faculty of Literature and Humanities, Kharazmi University, Tehran, Iran*

Email: dastavanzubair@gmail.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Article History:

Received:

27 April 2025

Received in revised form:

3 August 2025

Accepted:

6 September 2025

Available online:

17 October 2025

Keywords:

*Economic empowerment,
Social empowerment,
Psychological
empowerment,
Structural opportunities,
Bampur county.*

ABSTRACT

The present article evaluates and compares the level of economic, social and psychological empowerment in urban and rural areas of Bampur county in Sistan and Baluchestan province. The theoretical basis of the research is based on the views of "Alsop and Heinsohn" (structural opportunity), "Naila Kabeer" (power) and "Robert Chambers" (deprivation trap). The statistical population of the research is citizens aged 18 to 45 living in urban and rural areas, and 475 samples were selected according to Cochran's formula. The sampling method is cluster sampling. The research method is survey and through questionnaire. The main findings showed that in urban society, the empowerment of the respondents is at an average to high level, while in the rural society, the empowerment of the respondents is at an average level. The distribution of total empowerment is located between two dimensions of economic empowerment (at a low level) and psychological empowerment (at a high level). The empowerment average of urban respondents (63.1) was about 7 points higher than the average of rural respondents (56.4). The total empowerment and its dimensions (economic, social and psychological) in urban society are significantly higher than in rural society. The most important suggestions of the research include strengthening structural opportunities, providing the possibility of participation and reducing the feeling of deprivation due to the lack of resources to strengthen human capital in different sectors, especially among rural areas and among women.

Citation: Karimi, A., Safari Shali, R., & Dastevan, Z. (2025). The Empowerment Level of Urban and Rural Areas of Bampur County: A Comparative Study. *Journal of Rural Research*, 16 (3), 39-54.

<http://doi.org/10.22059/jrur.2024.374136.1927>

© The Author (s)

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

The issue of empowerment is an undeniable necessity for areas like Sistan and Baluchestan, especially underdeveloped areas of this province like Bampur, with special emphasis on rural areas. The effects of empowerment for this county can be used to solve many problems. Empowerment reduces poverty, reduces the feeling of social deprivation, increases entrepreneurship, and increases the feeling of social welfare, the feeling of social justice, and economic development. The prerequisite for empowerment is knowing the level of empowerment of people in the existing conditions, which has not been studied in Bampur county so far. The main aim of the research is to know the empowerment of the residents of rural and urban areas in Bampur county and compare them. In order to achieve this general aim, first, the empowerment of the residents of rural and urban areas is compared in three economic, psychological, and social dimensions. The theoretical basis of the research is based on the views of "Alsop and Heinsohn" (structural opportunity), "Naila Kabeer" (power), and "Robert Chambers" (deprivation trap).

Methodology

The research method is a survey and questionnaire. Experts confirmed the validity of the questionnaire. The reliability of the questionnaire was also measured using Cronbach's alpha. Cronbach's alpha was higher than 0.7 for all variables. The statistical population of the research is citizens aged 18 to 45 living in Bampur county. Based on Cochran's formula, a sample of 384 people was obtained from the statistical population of 60,557 people. Due to the possibility of the questionnaires not being returned and distorted, and with the aim of a more accurate comparison of urban and rural areas, about 25% was added to the sample size, and the number of questionnaires was increased to 475 samples. The sampling method was cluster sampling, and the questionnaires were completed according to the distribution method between the urban and rural communities.

Results and discussion

About 70% of the urban and about 77% of the rural respondents have low or very low levels of economic empowerment. Most of the villagers have evaluated their level of social empowerment at an average level (42.2%), and most of the urban respondents have evaluated their social empowerment at a high level (about 49%). The level of psychological empowerment of more than 80% of the urban respondents is at a very high level, and it is around 63% for the villagers. In urban society, the empowerment of the respondents tends to be higher, while in rural society, the empowerment of the respondents is more concentrated at the middle level. The distribution of total empowerment is located between two dimensions' economic empowerment (at a low level) and psychological empowerment (at a high level). There is a significant difference between urban and rural society in terms of empowerment as well as total empowerment.

The level of psychological empowerment of citizens is higher than that of economic and social empowerment. Various factors can cause this, the most important of which should be the variable type. Psychological empowerment is related to people's assessment of themselves in relation to their psychological capacities and is less influenced by economic and social structures. In urban areas, provision of life needs such as rice, meat, and oil are faced with many problems, which is far more inappropriate in rural areas. These factors, along with the weakness of educational and health infrastructures, have caused a negative impact on the economic and social empowerment of citizens. In rural areas, agriculture is not an economic source of income due to the lack of sufficient water. The main production of rural areas of Bampur county is wheat and dates. The lack of data processing at the county level has caused the income of the date product to go to the broker more. Youth unemployment, addiction, and delinquency are part of the consequences of the economic situation of Bampur county, which themselves lead to the deterioration of the economic situation. In fact,

unemployment, addiction, and other crimes are in a vicious circle with the economic situation of the region, which has made it difficult to get out of this situation.

Conclusion

The structure of opportunities in Bampur county is limited, especially in rural areas. In the psychological dimension, citizens can make decisions and choose to an acceptable extent, but the limited structure of opportunities limits their choices. The limitation of the opportunity structure includes not only formal laws such as bank laws but also social norms and values (the informal aspect of the opportunity structure). For example, concerning the opportunity structure, the villagers' views regarding the duties of girls and their views on girls' education should be mentioned. Despite the desire of girls to continue their education, the limited informal structures limit this possibility and their empowerment. Citizens are caught in the deprivation trap, which is difficult to escape. Guaranteed purchase of dates or the possibility of processing them at the county level to increase the added value of this product, the government's support for rural home businesses, the creation and strengthening of educational and health infrastructures in rural areas, facilitating the process of receiving loans and considering special quotas in the field of employment and education for the citizens of this county are among the solutions that came from the discussions of citizens, and the research findings can be extracted.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Alireza Karimi (design, data analysis, summarization and coordination of various parts of the research), Reza Safari Shali (question statement and conceptual concept), Zubair Dastae. Background and data collection, discussion and conclusion were jointly reviewed by all three authors.

Conflict of Interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

وضعیت توانمندی مناطق شهری و روستایی شهرستان بمپور: یک مطالعه مقایسه‌ای

علی‌رضا کریمی^۱✉، رضا صفری شالی^۲، زبیر دستوان^۳

۱- نویسنده مسئول، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. رایانامه: alireza.karimi@khu.ac.ir

۲- گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. رایانامه: reza_safaryshali@khu.ac.ir

۳- گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. رایانامه: dastavanzubair@gmail.com

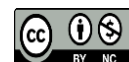
اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	مقاله حاضر به بررسی و مقایسه وضعیت توانمندی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی در مناطق شهری و روستایی شهرستان بمپور در استان سیستان و بلوچستان پرداخته است. مبانی نظری پژوهش بر اساس دیدگاه "آلسوپ و هینسون" (فرصت ساختاری)، "نایلا کبیر" (قدرت) و "رابرت چمبرز" (تله محرومیت اجتماعی) است. جامعه آماری پژوهش شهروندان ۱۸ تا ۴۵ سال ساکن در مناطق شهری و روستایی هستند که مطابق با فرمول کوکران تعداد ۴۷۵ نمونه انتخاب شد. شیوه نمونه‌گیری، به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای است. روش اجرای پژوهش به صورت پیمایش و با استفاده از ابزار پرسشنامه است. اهم یافته‌ها نشان داد که در جامعه شهری توانمندی پاسخگویان به سمت بالا میل می‌کند در حالی که در جامعه روستایی میزان توانمندی پاسخگویان بیشتر در سطح متوسط متمرکز است. توزیع توانمندی کل در حداصل دو بُعد از توانمندی اقتصادی (در سطح پایین) و توانمندی روان‌شناختی (در سطح بالا) قرار دارد. میانگین توانمندی پاسخگویان شهری (با نمره ۶۳/۱) حدود ۷ نمره بالاتر از میانگین پاسخگویان روستایی (با نمره ۵۶/۴) بود. در ارتباط با توانمندی کل و ابعاد آن (اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی) تفاوت معناداری بین شهر و روستا به سود جامعه شهری وجود داشت. مهم‌ترین پیشنهادها پژوهش تقویت فرصت‌های ساختاری، فراهم آوردن امکان مشارکت و کاهش احساس محرومیت ناشی از کمبود منابع برای تقویت سرمایه انسانی در بخش‌های مختلف خصوصاً به لحاظ مکانی در بین نقاط روستایی و به لحاظ جنسیتی در بین زنان است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۰۷ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۵/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۱۹ تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۷/۲۷	
واژگان کلیدی: توانمندی اقتصادی، توانمندی اجتماعی، توانمندی روان‌شناختی، فرصت‌های ساختاری، شهرستان بمپور.	

استناد: کریمی، علی‌رضا؛ صفری شالی، رضا و دستوان، زبیر. (۱۴۰۴). وضعیت توانمندی مناطق شهری و روستایی شهرستان بمپور: یک مطالعه مقایسه‌ای. *مجله پژوهش‌های روستایی*، ۱۶ (۳)، ۵۴-۳۹.

<http://doi.org/10.22059/jrr.2024.374136.1927>

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

© نویسندگان

مقدمه

یکی از عناصر مهم توسعه که اهمیت بسیار بالایی دارد توانمندسازی یا توان‌افزایی افراد جامعه است. ارتباط بین توانمندی و توسعه پایدار را می‌توان در سه صورت کلی یعنی «توانمندی به‌مثابه یکی از اجزای توسعه»، «توانمندی به‌مثابه علت و یا عامل توسعه» و «توانمندی به‌مثابه معلول توسعه پایدار» خلاصه کرد (Mirzaie et al, 2011). برنامه‌های جدید توسعه روستایی بر مبنای دو اصل توانمندسازی روستائینان به‌عنوان مهم‌ترین سرمایه انسانی روستا و فقرزدایی از روستاها استوار است (Hossaieni, 2014). توانمندسازی یکی از ضرورت‌های توسعه در رویکرد توسعه پایین و در سطح افقی است که در آن تحقق توسعه مستلزم مشارکت اقشار محروم جامعه در تعیین سرنوشتشان است (Dorri, 2020). اولادیپو^۱ (۲۰۰۹) معتقد است که برنامه‌های توسعه ملی بدون در نظر گرفتن توانمندی افراد جامعه، نتیجه‌بخش نیستند. ارتباط بین توسعه و توانمندی از نوع روابط همبستگی است. به لحاظ علت و معلولی نمی‌توان یکی را به‌صورت قطعی بر دیگری مقدم دانست. بااین‌وجود یکی بدون دیگری به ثمر نمی‌نشیند. برای مطالعه توانمندی باید سطوح توسعه‌یافتگی جوامع مدنظر قرار گیرد.

تفاوت توسعه‌یافتگی در نقاط شهری و روستایی، همیشه یک مسئله مهم بوده و در بیشتر مطالعات، نقاط روستایی را در وضعیت پایین‌تری به لحاظ توسعه در مقایسه با شهر تعریف کرده‌اند. پایین بودن کیفیت زندگی روستائیان نسبت به شهرنشینان، بیکاری، تورم، دسترسی نابرابر به کالاهای حیاتی و همچنین دسترسی نابرابر به امکانات و تسهیلات اجتماعی از مهم‌ترین مسائلی هستند که نشان‌دهنده عدم تحقق توسعه نقاط روستایی هستند. موارد ذکر شده که برگرفته از پژوهش‌های مختلف است، توصیفات عمومی در باب وضعیت توسعه‌یافتگی نقاط روستایی در کشور است (Shafieisabet & Mirvahedi, 2019; Shamsoddini, 2010; Mirzakhani, 2020; Anbari, 2010). آنچه که در ابتدای بحث مطرح شد که مربوط به ارتباط توانمندی و توسعه است باید گفت که رابطه توسعه و توانمندی را نمی‌توان رابطه علت و معلولی دانست. علاوه بر این جامعه مورد مطالعه و میزان تفاوت شهر و روستا نیز عامل مهمی در بررسی این موضوع است. پژوهش حاضر در شهرستان بمپور در استان سیستان و بلوچستان انجام گرفته است. در شهرستان بمپور وضعیت ساختاری شهر و روستا، متفاوت با برداشت عمومی از این دو ساختار جغرافیایی است. در این شهرستان محدود بودن امکانات و تسهیلات، دور بودن از مراکز تصمیم‌گیری و سایر ویژگی‌ها سبب شده که وضعیت خاصی بر جامعه شهری و روستایی حاکم شود. کمبود امکانات و خدمات اساسی، دسترسی بسیار پایین مردم به درآمدهای پایدار، اشتغال کاذب، سوخت‌بری، حاشیه‌نشینی، مشکلات معیشتی و اقتصادی مستمر و به‌طور کلی محرومیت اجتماعی ویژگی مشترک مناطق روستایی و شهری در شهرستان بمپور است که وضعیت توانمندی شهروندان را تحت تأثیر قرار داده است.

توجه به وضعیت توانمندی برای مناطقی مانند سیستان و بلوچستان اهمیت ویژه‌ای دارد و بالأخص مناطق توسعه‌نیافته‌ای از این استان مانند شهرستان بمپور با تأکید ویژه بر مناطق روستایی ضرورتی انکارناپذیر است. توانمندسازی بالأخص توانمندسازی روستائیان سبب فقرزدایی، کاهش احساس محرومیت اجتماعی، افزایش زمینه کارآفرینی، افزایش احساس برخورداری از رفاه اجتماعی، احساس عدالت اجتماعی و توسعه اقتصادی می‌شود (Heydari, 2012). پیش‌نیاز توانمندسازی و نحوه تحقق آن، شناخت وضعیت موجود به لحاظ میزان توانمندی افراد است که تاکنون در شهرستان بمپور چنین مطالعه‌ای صورت نگرفته است. در راستای مسائل مطرح‌شده، هدف اصلی پژوهش

حاضر شناخت میزان توانمندی ساکنین مناطق روستایی و شهری در شهرستان بمپور و مقایسه آن‌ها با یکدیگر است. به‌منظور دستیابی به این هدف کلی، ابتدا توانمندی ساکنین مناطق روستایی و شهری در سه بخش اقتصادی، روان‌شناختی و اجتماعی همراه با ابعاد آن‌ها موردبررسی و مقایسه قرار می‌گیرد و از برآیند این سه بخش و ابعاد آن به بررسی هدف کلی پرداخته می‌شود.

در زمینه توانمندسازی پژوهش‌های مختلفی در داخل و خارج از کشور انجام‌شده که در ادامه به تعدادی از آن‌ها اشاره می‌شود.

بیسواس و بانو^۱ (۲۰۲۳) در پژوهشی به روش تحلیل ثانویه بر روی داده‌های حاصل از سرشماری سال ۲۰۱۱ در کشور هند به بررسی تفاوت بین میزان توانمندی اقتصادی زنان روستایی با زنان شهری پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد که زنان روستایی به لحاظ اقتصادی از زنان شهری توانمندتر بودند. در پژوهش‌های مجاز و ملاوارچی^۲ (۲۰۲۳) تفاوت در دستاوردهای اقتصادی مناطق روستایی و شهری پاکستان موردبررسی قرار گرفت. نتایج این تحقیق نشان داد که افراد ساکن در مناطق شهری دارای رفاه نسبی بیشتری نسبت به روستاییان هستند که دلایل این امر عبارت‌اند از؛ سطوح پایین محرومیت به‌ویژه در حوزه بهداشت و آموزش در شهرها و همچنین وجود امنیت غذایی بیشتر در این مناطق است که این موضوع می‌تواند زمینه توانمندی بیشتر مناطق شهری نسبت به مناطق روستایی باشد. برهماچری و برهماچری^۳ (۲۰۱۸) پژوهشی را با هدف تحلیل وضعیت توانمندسازی زنان در مناطق شهری کوکراجار^۴ در بخش آسام^۵ کشور هند انجام دادند. سه شاخص پژوهش شامل نسبت جنسیتی، میزان باسوادی و میزان مشارکت کاری بود. یافته‌ها نشان داد که زنان در زمینه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی زندگی دچار سختی و تبعیض هستند. میزان مشارکت کاری و میزان باسوادی زنان در مناطق موردبررسی کمتر از مردان بود. در مجموع وضعیت کلی زنان به لحاظ اجتماعی و اقتصادی مناسب ارزیابی نشد. مویو، فرانسیس و اندلوو^۶ (۲۰۱۲) پژوهشی را با روش پیمایش و با هدف بررسی وضعیت توانمندی زنان در برخی نقاط روستایی در آفریقای جنوبی انجام دادند. یافته‌ها نشان داد که اگرچه وضعیت توانمندی زنان در مناطق موردبررسی از جهات مختلفی چون؛ دسترسی به منابع، ایجاد آگاهی، مشارکت و کنترل در سطح قابل‌قبولی بود اما موانع بسیاری بر سر راه توانمندسازی زنان وجود دارد. پژوهش میترا و کاندو^۷ (۲۰۱۲) در مناطق روستایی بنگال غربی نشان داد که سرمایه اجتماعی جزء مهمی از شاخص توانمندی زنان است و دریافت وام‌های خرد توسط زنان روستایی بر میزان توانمندی اجتماعی و اقتصادی آن‌ها اثرگذاری مثبت و معناداری دارد. پژوهش تایده و چول^۸ (۲۰۱۰) با هدف ارزیابی وضعیت توانمندی زنان روستایی منطقه ماراثودا^۹ کشور هند نشان داد که از لحاظ توانمندی روان‌شناختی اکثریت زنان دارای اعتمادبه‌نفس بودند اما تعداد بسیار پایینی از آن‌ها جاه‌طلبی شغلی داشتند. در بُعد توانمندی فرهنگی، اکثریت زنان دارای حق انتخاب در منو غذا بودند اما در انتخاب نوع پوشش از حداقل آزادی برخوردار بودند. در بُعد توانمندی اقتصادی، اکثریت زنان در مواردی مانند بازاریابی محصولات و پس‌انداز ارزیابی مثبتی از خود داشتند اما به لحاظ استخدام شدن به‌عنوان نیروی کار دارای محدودیت بودند. توانمندی سیاسی زنان در سطح پایینی قرار داشت و آن‌ها از

1. Biswas & Banu

2. Ejaz & Mallawaarachchi

3. Brahmachary & Brahmachary

4. Kokrajhar

5. Assam

6. Moyo & Francis & Ndlovu

7. Mitra & Kundu

8. Tayde & Chole

9. Marathwada

حقوق خود آگاه نبودند. اومویبو، اغاروبا و آیاندا^۱ (۲۰۱۰) در پژوهشی به بررسی توانمندی زنان در روستاهای نیجریه پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد که در دو دهه گذشته زنان روستایی در زمینه ارتقای حقوق خود برای مشارکت و همچنین برابری در تصمیم‌گیری‌ها در زمینه‌های مختلف، دچار مشکلات فراوانی هستند. علاوه بر این زنان در مناطق روستایی نیجریه دچار نابرابری جنسیتی و تبعیض هستند که این مسائل پیامدهای گسترده‌ای در زمینه توانمندسازی آنان داشته است.

یافته‌های پژوهش کریمی و دانش‌مهر (۲۰۲۱) در روستاهای مرزی شهرستان مریوان به روش پیمایش نشان می‌دهد که توانمندی اقتصادی روستاییان در سطح پایینی قرار دارد. پژوهش طالشی و همکاران (۲۰۲۱) در مناطق روستایی کاشان که به روش پیمایش صورت گرفته حاکی از آن است که سه چهارم از روستاهای موردبررسی به لحاظ توانمندی در سطح ضعیف و متوسط قرار دارند. یافته‌های پژوهش عباسی کارجگان و اسدی (۲۰۱۳) نشان می‌دهد که میزان توانمندی اکثریت شهروندان منطقه ۱۸ شهر تهران در سطح متوسط و پایین‌تر بود.

بیشتر پژوهش‌های انجام‌گرفته در رابطه با موضوع توانمندسازی در ایران جمعیت آماری آن‌ها زنان هستند. پژوهش‌هایی هم که به‌صورت مقایسه‌ای انجام‌شده‌اند در بیشتر موارد دو گروه از زنان مانند زنان خانه‌دار و شاغل را مقایسه کرده‌اند. علاوه بر این در بحث از توانمندسازی نیز بیشتر بر روی یک بُعد از این مفهوم مانند بُعد اقتصادی یا روان‌شناختی تمرکز شده است. تعداد پژوهش‌هایی که هم‌زمان چند بُعد از توانمندی را موردبررسی قرار دهند نسبتاً محدودتر است. علاوه بر این پژوهشی که بلوچ‌ها جمعیت مورد مطالعه آن در موضوع توانمندسازی باشد، یافت نشد. پژوهش حاضر از پژوهش‌های پیشین در بخش ساخت پرسشنامه، ادبیات تحقیق و مقایسه یافته‌ها استفاده کرده است و در عین حال از جهات مختلف با پژوهش‌های پیشین تفاوت دارد. جمعیت مورد مطالعه پژوهش بلوچ‌ها بودند که اطلاعات پژوهشی در ارتباط با آن‌ها به نسبت اقوام دیگر در ایران محدود است. این پژوهش به‌صورت مقایسه‌ای بین شهر و روستا و در بین عموم شهروندان انجام گرفت و تنها متمرکز بر زنان نبود. علاوه بر این در پژوهش حاضر، توانمندسازی در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی به تفصیل موردبررسی قرار گرفت که هر یک از این ابعاد خود دارای ابعاد جزئی‌تری بودند که به آن‌ها پرداخته شد.

مبانی نظری

تعاریف و دیدگاه‌های نظری مختلفی از توانمندسازی ارائه شده است که این قضیه تحت تأثیر دو عامل است. یک عامل به چندبعدی بودن این مفهوم برمی‌گردد و عامل دیگر مربوط می‌شود به کاربرد آن در حوزه‌های مختلفی چون، مدیریت، جغرافیا، روانشناسی، جامعه‌شناسی، کشاورزی و... (Mirzaie et al, 2011).

"آلسوپ و هینسون"^۲ (۲۰۰۵) توانمندسازی را افزایش توانایی فرد یا گروه برای دست زدن به انتخاب‌های مختلف و همچنین تبدیل این انتخاب‌ها به نتایج دلخواه و موردنظر تعریف می‌کنند. آلسوپ و هینسون زمینه‌های مؤثر در توانمندسازی را عاملیت و ساختار فرصت‌ها می‌دانند. عاملیت از دیدگاه آنان به این معناست که یک کنشگر بتواند انتخاب معنادار داشته باشد. در واقع کنشگر این توانایی را داشته باشد که چند گزینه را برای انتخاب پیش رو داشته باشد و از بین این گزینه‌ها دست به انتخاب بزند. ساختار فرصت از دیدگاه آلسوپ و هینسون آن بافت رسمی و غیررسمی موجود در هر جامعه‌ای است که کنشگر در درون آن دست به کنش و انتخاب می‌زند. در جامعه روستایی ساختار فرصت‌ها بیشتر از

1. Omoyibo, Egharevba & Iyanda

2. Alsop & Heinsohn

دیدگاه ساختارهای رسمی موردبررسی قرار گرفته است درحالی که ساختارهای غیررسمی در بسیاری از اوقات بدون اینکه افراد درک کنند بر آن‌ها مسلط شده و فرصت بسیاری از توانمندی‌ها را از آن‌ها می‌گیرد. ساختارهای غیررسمی که ریشه در فرهنگ دارند می‌توانند عامل یا مانع توانمندی افراد شوند. آلسوپ و هینسون در این رابطه مثال دختر روستایی را مطرح می‌کنند که به لحاظ ساختارهای رسمی مانعی برای تحصیل ندارد و حتی ساختار رسمی مشوق تحصیل دختران است اما ساختار غیررسمی فرصت‌ها بر اساس این دیدگاه که دختر باید شوهرداری کند و به وظایف مادری بپردازد مانع از تحصیل و توانمندسازی وی می‌شود. به نظر می‌رسد که از دیدگاه آلسوپ و هینسون محدودیت ساختار فرصت‌ها در جوامع روستایی بیشتر از جوامع شهری است.

"نایلا کبیر" توانمندسازی را حول محور مفهوم قدرت تعریف می‌کند و این مفهوم را در ارتباط تنگاتنگ با ناتوانمندسازی در نظر می‌گیرد. توانمندسازی از نظر کبیر؛ مجموعه‌ای از فرایندها را شامل می‌شود که به‌موجب آن، افرادی که توانایی دست زدن به انتخاب از آن‌ها سلب شده است، بتوانند دوباره این توانایی را به دست آورند و در واقع توانمندسازی در اینجا، ایجادکننده تغییر است. این امکان وجود دارد افرادی که فرصت دست زدن به انتخاب‌های متعدد و گوناگون را در زندگی داشته و یا دارند قدرتمند باشند اما آن‌ها از همان ابتدا توانا بوده‌اند و عمل توانمندسازی برای آن‌ها صورت نگرفته است یعنی این که در ابتدا قدرت از آنان سلب نشده است که حال توانمند شده‌اند (Eghtesadi, 2009).

از نظر نایلا کبیر فرایند توانمندسازی محصول ارتباط بین سه عامل یعنی «منابع، عاملیت و دستاوردها» است. منابع تنها محدود به منابع اقتصادی نیست بلکه منابع متنوع انسانی و اجتماعی نیز موردتوجه هستند که موجب می‌شوند تا توانمندسازی روند سریعی به خود گیرد (Karimi et al, 2019). قوانین و هنجارها همان منابع اجتماعی هستند که به‌وسیله آن‌ها اعمال قدرت شده و حدودو ثغور انتخاب‌ها را برای گروه‌های مختلف مشخص می‌کنند. عاملیت بُعد دومی است که کبیر برای مفهوم قدرت در نظر می‌گیرد و آن را توانایی تعریف و تعیین اهداف و اقدام برای رسیدن به آن‌ها تعریف می‌کند. عاملیت فراتر از کنش قابل‌مشاهده است و دربرگیرنده معنا، انگیزه و هدف برای انجام یک کار است (Eghtesadi, 2009). منظور از دستاوردها نیز همان نتایج و پیامدهایی است که در نتیجه فرایند توانمندسازی حاصل می‌شوند. این دستاوردها هم توانمندی‌های ابتدایی مثل سیر شدن، سالم بودن، اجتناب از بیماری‌های قابل‌پیشگیری و مرگ‌ومیر زودرس را شامل می‌شوند و هم توانمندی‌های پیچیده‌تری نظیر؛ خشنود بودن، عزت‌نفس داشتن، مشارکت در زندگی اجتماعی و... است (Sen, 2016).

"رابرت چمبرز" در رابطه با توانمندسازی مفهوم «محرومیت اجتماعی» را مطرح می‌کند. محرومیت اجتماعی در تله محرومیت بازنمایی می‌شود. تله محرومیت مانع توانمندسازی روستاییان می‌شود و برای از بین بردن تله محرومیت نیاز به توانمندسازی روستاییان داریم (Hossaieni, 2014). در واقع رابطه بین تله محرومیت و توانمندسازی از دیدگاه چمبرز شبیه به رابطه پیدایش مرغ و تخم‌مرغ است و نمی‌توان یکی را لزوماً بر دیگری مقدم دانست و دارای همبستگی قوی با یکدیگر هستند. تله محرومیت که چمبرز به آن «خوشه‌های نامساعد» نیز می‌گوید از پنج چرخ‌دنده تشکیل شده است که شامل فقر، ضعف جسمانی، انزوا، بی‌قدرتی و آسیب‌پذیری است. این پنج عامل وقتی که در ارتباط با هم قرار می‌گیرند اثر هم‌افزایی بر روی هم ایجاد می‌کنند و تله محرومیت را عمیق‌تر می‌کنند به‌گونه‌ای که امکان فرار از آن را دشوار می‌سازد (Chambers, 2008). تله محرومیت چمبرز ارتباط نزدیکی با عاملیت و ساختار فرصت‌های آلسوپ و هینسون (۲۰۰۵) دارد. عاملیت کنشگر روستایی، ساختار فرصت‌های رسمی و ساختار فرصت‌های غیررسمی اجزای اصلی تله محرومیت

هستند. چمبرز توانمندسازی را افزایش توانایی مردم به‌ویژه افراد فقیر جهت کنترل بیشتر بر زندگی خویش تعریف می‌کند که با برخورداری از دارایی‌های مولد بتوانند وضعیت امرارمعاش خود را بهبود بخشند و زمینه‌رهایی از تله محرومیت را ایجاد نمایند.

فرضیه اصلی پژوهش عبارت بود از "میزان توانمندی جامعه آماری برحسب محل سکونت (شهر و روستا) تفاوت معناداری دارد." که خود شامل سه فرضیه دیگر می‌شود که در ادامه به تفکیک، همراه با فرضیات فرعی هر کدام، ارائه شده است.

- توانمندی اقتصادی برحسب محل سکونت (شهر و روستا) تفاوت معناداری دارد.

- توانمندی اجتماعی (قدرت تصمیم‌گیری و مشارکت اجتماعی) برحسب محل سکونت (شهر و روستا) تفاوت معناداری دارد.

- توانمندی روان‌شناختی (احساس معناداری، احساس اثرگذاری مثبت در زندگی، احساس شایستگی و احساس اقتدار) برحسب محل سکونت (شهر و روستا) تفاوت معناداری دارد.

روش پژوهش

این پژوهش در چارچوب پارادایم اثبات‌گرایی و با روش پیمایش و با استفاده از ابزار پرسشنامه انجام شده است. اعتبار صوری پرسشنامه از طریق تأیید اساتید موضوعی و روشی به‌دست‌آمده است. پایایی پرسشنامه نیز با آلفای کرونباخ سنجش شد. میزان آلفای کرونباخ برای همه متغیرهای موردبررسی بالاتر از ۰/۷ به دست آمد. جامعه آماری پژوهش شهروندان ۱۸ تا ۴۵ سال ساکن در شهرستان بمپور در استان سیستان و بلوچستان است. جمعیت شهرستان بمپور بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ برابر با ۶۰۵۵۷ نفر است. طبق آمار مرکز جامع سلامت شهرستان بمپور در سال ۱۴۰۱ جمعیت این شهرستان ۶۷۷۰۶ نفر بود که ۲۶۱۸۸ نفر جمعیت شهری و ۴۱۵۱۸ نفر جمعیت روستایی است. با توجه به اینکه اطلاعات جمعیتی مرکز جامع سلامت به تفکیک بخش، دهستان و روستا نیست لذا سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ مبنای نمونه‌گیری قرار گرفت. بر اساس فرمول کوکران با میزان خطای ۰/۰۵ و جمعیت آماری ۶۰۵۵۷ نفر تعداد نمونه ۳۸۴ نفر به دست آمد. با توجه به اینکه احتمال عدم برگشت پرسشنامه و مخدوش بودن آن‌ها وجود داشت و همچنین با هدف مقایسه دقیق‌تر نقاط شهری و روستایی حدود ۲۵ درصد به حجم نمونه اضافه شد و تعداد پرسشنامه به ۴۷۵ نمونه ارتقا داده شد.

شیوه نمونه‌گیری در ابتدا به‌صورت خوشه‌ای چندمرحله‌ای بود. بدین‌صورت که کل شهرستان به خوشه‌های بخش، شهر، دهستان و روستا تقسیم‌بندی شدند. شهرستان بمپور دارای دو بخش مرکزی و کلاتان است. شهر بمپور از بخش مرکزی و شهر قاسم‌آباد از بخش کلاتان انتخاب شدند. برای نمونه‌گیری از مناطق روستایی، ابتدا دهستان‌های دو بخش مشخص شدند. از دو دهستان بخش مرکزی (دهستان بمپور شرقی و خیرآباد)، دهستان خیرآباد به‌صورت تصادفی انتخاب شد و از دو دهستان بخش کلاتان (دهستان میرآباد و بمپور غربی)، دهستان میرآباد به‌صورت تصادفی انتخاب شد. از هر دو دهستان انتخاب‌شده مرکز دهستان به همراه یکی از روستاهای دهستان به‌صورت تصادفی به‌عنوان روستاهای منتخب تعیین شدند. توزیع نمونه‌ها در مناطق روستایی و شهری در جدول شماره ۱، ارائه شده است.

جدول ۱. حجم نمونه منتخب شهرستان بمپور

بخش	شهر	جمعیت	تعداد نمونه	روستا	جمعیت	تعداد نمونه
مرکزی	بمپور	۱۳۲۱۷	۱۹۳	خیرآباد	۲۱۲۲	۷۹
				علی‌آباد	۱۵۷۸	۵۹
کلاتان	قاسم‌آباد	۱۸۴۵	۲۳	میرآباد	۱۷۵۸	۵۰
				توردان	۲۶۳۲	۷۷
جمع کل		۱۴۰۶۲	۲۱۶		۸۰۹۰	۲۶۵

بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ حدود ۴۰ درصد از جمعیت شهرستان بمپور در نقاط شهری و حدود ۶۰ درصد ساکن مناطق روستایی هستند که توزیع نمونه بین نقاط شهری و روستایی نیز بر همین اساس صورت گرفته است.

متغیر اصلی پژوهش، توانمندی است. توانمندسازی، فرایندی به شمار می‌رود که به‌وسیله آن افراد قادر می‌شوند تا بر امور و کارهای خود تسلط بیشتری پیدا کنند و با کسب قدرت بالا، کنترل بر منابع، اعتمادسازی، ظرفیت‌سازی و مشارکت فعال، این امکان برای آن‌ها فراهم می‌شود که روند زندگی خود را در مسیر درست قرار دهند (Rifkin, 2003). در این پژوهش توانمندی در سه بُعد توانمندی اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی در نظر گرفته شد. در رابطه با مفهوم توانمندسازی اجتماعی فرض بر این گرفته می‌شود که شخص در جامعه دارای قدرت است (Kyem, 2001; Gholipour & Rahimian, 2011).

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی پژوهش در دو بخش مشخصات عمومی پاسخگویان و توانمندی آن‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد. برای توصیف مشخصات عمومی پاسخگویان از ۸ متغیر سن، درآمد ماهیانه خانوار، تعداد افراد خانوار، تعداد افراد شاغل در خانوار، جنس، وضعیت تأهل، تحصیلات و وضعیت اشتغال استفاده شده است.

جدول ۲. یافته‌های توصیفی سن، درآمد ماهیانه، تعداد افراد خانوار و تعداد افراد شاغل خانوار

متغیر	محل سکونت	تعداد	بی‌پاسخ	میانگین	میانه	مد	انحراف معیار	کمترین مقدار	بیشترین مقدار
سن	شهر	۲۱۰	۶	۳۱/۱۲	۳۱	۳۰	۸	۱۸	۴۵
	روستا	۲۵۸	۱	۳۱/۰۷	۳۱	۱۸	۷	۱۸	۴۵
درآمد ماهیانه	شهر	۱۹۹	۱۷	۵/۶۵	۵	۲	۳/۸	۰	۱۸
	روستا	۲۴۶	۱۳	۴/۳۱	۳	۱	۳/۵	۰	۲۰
تعداد افراد خانوار	شهر	۲۱۳	۳	۴/۹۰	۵	۴	۱/۸	۱	۱۲
	روستا	۲۵۸	۱	۵	۵	۵	۲	۱	۱۶
تعداد افراد شاغل	شهر	۲۱۴	۲	۰/۹۱	۱	۱	۰/۹	۰	۷
	روستا	۲۵۹	۰	۰/۷۸	۱	۱	۰/۸	۰	۵

یافته‌های جدول شماره ۲، نشان می‌دهد که میانگین سنی هر دو جامعه آماری شهر و روستا مشابه و در حدود ۳۱ سال است. وجه مشترک هر دو جامعه مورد مطالعه پایین بودن درآمد آن‌ها است که با توجه به هزینه‌ها و خط فقر^۱ سال ۱۴۰۲

۱. به دلیل متعدد بودن آمارهای خط فقر از بیان مقدار آن خودداری شده است. با این وجود با هر آماری که بررسی شود میانگین درآمد حدود ۵ میلیون تومان بسیار پایین‌تر از خط فقر است.

درآمد حدود ۵ میلیون تومان در سطح پایینی است. در هر دو نمونه آماری میانگین بُعد خانوار حدود ۵ نفر است که به دلیل میزان بیکاری بالا در این منطقه میانگین تعداد افراد شاغل خانوار به یک نفر هم نمی‌رسد. بالا بودن بُعد خانوار و پایین بودن میزان درآمد، فشار اقتصادی بالایی را به خانوار شهری و روستایی تحمیل می‌کند.

جدول ۳. توزیع فراوانی و درصدی نمونه تحقیق بر حسب جنس، وضعیت تأهل، تحصیلات و وضعیت اشتغال

جنس	محل سکونت	فراوانی	درصد	وضعیت تأهل	محل سکونت	فراوانی	درصد
مرد	شهر	۱۲۸	۵۹/۳	مجرد	شهر	۶۲	۲۸/۷
	روستا	۱۲۲	۴۷/۱		روستا	۶۵	۲۵/۱
زن	شهر	۸۸	۴۰/۷	متاهل	شهر	۱۴۹	۶۹
	روستا	۱۳۷	۵۲/۹		روستا	۱۹۰	۷۳/۴
تحصیلات	محل سکونت	فراوانی	درصد	مطلقه و سایر	شهر	۵	۲/۴
	شهر	۸	۳/۸		روستا	۴	۱/۵
بی‌سواد و ابتدایی	روستا	۱۵	۵/۸	وضعیت اشتغال	محل سکونت	فراوانی	درصد
	شهر	۲۱	۹/۹		شهر	۸۶	۴۰/۲
راهنمایی	روستا	۵۲	۲۰/۱	شاغل	روستا	۸۲	۳۱/۷
	شهر	۸۸	۴۱/۳		شهر	۴۸	۲۲/۴
متوسطه و دیپلم	روستا	۱۱۴	۴۴	بیکار	روستا	۵۰	۱۹/۳
	شهر	۲۷	۱۲/۷		شهر	۵۰	۲۳/۴
فوق‌دیپلم	روستا	۳۰	۱۱/۶	خانه‌دار	روستا	۸۶	۳۳/۲
	شهر	۵۷	۲۶/۸		شهر	۲۷	۱۲/۶
لیسانس	روستا	۴۲	۱۶/۲	محصل/دانشجو	روستا	۴۱	۱۵/۸
	شهر	۱۲	۵/۶		شهر	۳	۱/۴
فوق لیسانس و بالاتر	روستا	۶	۲/۳	سایر	روستا	۰	۰
	شهر	۳	۱/۴		شهر	۲	۰/۹
بی‌پاسخ	روستا	۰	۰	بی‌پاسخ	روستا	۰	۰

بر اساس جدول شماره ۳، حدود ۵۹ درصد از نمونه آماری ساکن شهر مرد هستند که همین آمار برای جمعیت روستایی برابر با ۴۷ درصد است. اکثریت نمونه آماری مورد مطالعه در روستا و شهر متأهل هستند و میزان طلاق در هر دو جامعه در سطح بسیار پایینی است. به لحاظ وضعیت تحصیلی نیز باید گفت که اکثریت هر دو نمونه آماری شهر و روستا میزان تحصیلات آن‌ها در سطح متوسطه و دیپلم است. توزیع پاسخگویان به لحاظ وضعیت اشتغال نشان می‌دهد که شاغل، خانه‌دار و بیکار سه گروه اصلی وضعیت اشتغال در نمونه آماری مورد مطالعه در نقاط شهری و روستایی است.

توانمندی پاسخگویان

ابعاد متغیر توانمندی شامل توانمندی اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی است. متغیر توانمندی اقتصادی با ۹ سؤال در دامنه صفر تا ۲۷ موردسنجش قرار گرفت. متغیر توانمندی اجتماعی در دو بُعد قدرت تصمیم‌گیری و مشارکت اجتماعی سنجش شد. هر یک از این دو بُعد با ۵ سؤال سنجش شد که دامنه نمرات پاسخگویان به لحاظ نظری بین صفر تا ۱۵ است. با جمع نمرات پاسخگویان در دو بُعد مورد مطالعه، متغیر توانمندی اجتماعی ساخته شد. توانمندی روان‌شناختی پاسخگویان برآیندی از ۴ بُعد این متغیر یعنی احساس معناداری در زندگی^۱، احساس اثرگذاری مثبت^۲، احساس

۱. به سنجش رضایت از جایگاه خود در جامعه، دارا بودن هدف در زندگی، احساس مفید بودن، جلب احترام دیگران و احساس شرمندگی می‌پردازد.

شایستگی^۱ و احساس اقتدار^۲ است. توانمندی کل نیز برآیندی از سه بُعد توانمندی موردبررسی یعنی توانمندی اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی است. نتایج به‌دست‌آمده از توانمندی پاسخگویان و ابعاد آن در جدول شماره ۴، ارائه‌شده است.

جدول ۴. وضعیت توانمندی پاسخگویان و ابعاد آن به تفکیک شهر و روستا

متغیر	محل سکونت	خیلی پایین		پایین		متوسط		بالا		خیلی بالا	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
توانمندی کل	شهر	۴	۲	۲۳	۱۱/۶	۷۴	۳۷/۴	۸۵	۴۲/۹	۱۲	۶/۱
	روستا	۴	۱/۸	۴۱	۱۸/۲	۱۱۲	۴۹/۸	۵۷	۲۵/۳	۱۱	۴/۹
توانمندی اقتصادی	شهر	۶۵	۳۰/۵	۸۴	۳۹/۴	۴۸	۲۲/۵	۱۴	۶/۶	۲	۰/۹
	روستا	۱۱۲	۴۳/۴	۸۶	۳۳/۳	۳۸	۱۴/۷	۲۰	۷/۸	۲	۰/۸
توانمندی اجتماعی	شهر	۷	۳/۳	۳۴	۱۵/۸	۶۹	۳۲/۱	۷۲	۳۳/۵	۳۳	۱۵/۳
	روستا	۱۷	۶/۸	۴۱	۱۶/۵	۱۰۵	۴۲/۲	۷۱	۲۸/۵	۱۵	۶
قدرت تصمیم‌گیری	شهر	۱۲	۵/۶	۳۱	۱۴/۴	۵۹	۲۷/۴	۶۱	۲۸/۴	۵۲	۲۴/۲
	روستا	۱۶	۶/۳	۳۵	۱۳/۸	۱۰۱	۳۹/۸	۷۰	۲۷/۶	۳۲	۱۲/۶
مشارکت اجتماعی	شهر	۱۲	۵/۶	۳۸	۱۷/۶	۶۷	۳۱	۷۶	۳۵/۲	۲۳	۱۰/۶
	روستا	۱۷	۶/۷	۵۹	۲۳/۲	۹۴	۳۷	۶۴	۲۵/۲	۲۰	۷/۹
توانمندی روان‌شناختی	شهر	۲	۱	۱۱	۵/۵	۲۶	۱۲/۹	۹۶	۴۷/۸	۶۶	۳۲/۸
	روستا	۲	۰/۹	۱۹	۸/۲	۶۵	۲۸	۱۰۱	۴۳/۵	۴۵	۱۹/۴
احساس معناداری	شهر	۰	۰	۸	۳/۸	۴۰	۱۸/۹	۹۵	۴۴/۸	۶۹	۳۲/۵
	روستا	۲	۰/۸	۱۱	۴/۴	۷۰	۲۷/۹	۱۱۶	۴۶/۲	۵۲	۲۰/۷
احساس اثرگذاری	شهر	۰	۰	۶	۲/۹	۴۳	۲۰/۶	۱۲۳	۵۸/۹	۳۷	۱۷/۷
	روستا	۱	۰/۴	۱۳	۵/۲	۶۹	۲۷/۵	۱۴۶	۵۸/۲	۲۲	۸/۸
احساس شایستگی	شهر	۳	۱/۴	۱۱	۵/۲	۲۶	۱۲/۴	۱۱۸	۵۶/۲	۵۲	۲۴/۸
	روستا	۳	۱/۲	۱۵	۶	۵۷	۲۲/۸	۱۳۲	۵۲/۸	۴۳	۱۷/۲
احساس اقتدار	شهر	۵	۲/۳	۲۱	۹/۸	۶۲	۲۹	۸۹	۴۱/۶	۳۷	۱۷/۳
	روستا	۱۰	۴	۵۱	۲۰/۲	۹۲	۳۶/۵	۸۲	۳۲/۵	۱۷	۶/۷

بر اساس جدول شماره ۴، یکی از اشتراکات شهروندان شهرستان بمپور نامناسب بودن وضعیت توانمندی اقتصادی^۳ آن‌ها است. حدود ۷۰ درصد از پاسخگویان شهری و حدود ۷۷ درصد از پاسخگویان روستایی، به لحاظ توانمندی اقتصادی در سطح پایین و بسیار پایینی هستند.

حدود ۱۹ درصد از پاسخگویان شهری و ۲۳ درصد از پاسخگویان روستایی میزان توانمندی اجتماعی خود را در سطح پایین ارزیابی کرده‌اند. اکثریت روستاییان (۴۲/۲ درصد) میزان توانمندی اجتماعی خود را در سطح متوسط می‌دانند. در

۲. این متغیر به ارزیابی فرد از هر یک از موارد زیر می‌پردازد: کارهایی که در زندگی انجام می‌دهد اثر مثبتی دارند، توانایی کمک به خانواده و دوستان، توانایی تغییر مسیر زندگی خود و خانواده و انسان مفیدی برای جامعه بودن.

۱. به احساس فرد در رابطه با موفقیت در کارها، رضایت اطرافیان از عملکرد او، توانایی انجام وظایف خود و انجام مسئولیت‌ها به‌صورت شایسته می‌پردازد.

۲. این متغیر به توانایی فرد در تغییر سرنوشت خود، رقابت با دیگران، اثرگذاری بر روی اتفاقات زندگی و نفوذ کلام او در دیگران می‌پردازد.

۳. توانمندی اقتصادی با سؤالاتی مانند توانایی ایجاد شغل جدید، افزایش درآمد، افزودن بر دارایی‌ها، دارا بودن مهارت، امکان پس‌انداز بخشی از درآمد، توانایی بازپرداخت اقساط بانکی، دارا بودن درآمد ثابت و پایدار و آشنایی با کسب‌وکارهای جدید در اینترنت موردسنجش قرار گرفته است.

ارتباط با ابعاد توانمندی اجتماعی نیز باید گفت که هر دو نمونه آماری مورد مطالعه یعنی شهر و روستا وضعیت مثبت‌تری به لحاظ قدرت تصمیم‌گیری^۱ در مقایسه با بُعد مشارکت اجتماعی^۲ دارند.

میزان توانمندی روان‌شناختی شهروندان در هر دو جامعه شهری و روستایی نسبت به دو بُعد دیگر توانمندی در سطح بالاتری قرار دارد. این امر می‌تواند ناشی از عواملی مختلفی باشد که از مهم‌ترین آن‌ها باید به نوع متغیر اشاره کرد. توانمندی روان‌شناختی به ارزیابی افراد از خودشان در ارتباط با ظرفیت‌های روانی‌شان مربوط است و کمتر به ساختارهای اقتصادی و اجتماعی می‌پردازد. میزان توانمندی روان‌شناختی بیش از ۸۰ درصد از پاسخگویان شهری در سطح بالا و خیلی بالایی قرار دارد و همین آمار برای روستاییان در حدود ۶۳ درصد است. در بخش ابعاد توانمندی روان‌شناختی نیز بیشترین تراکم پاسخگویان به سمت بالا است.

توانمندی کل که برآیندی از سه بُعد توانمندی اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی است، در جامعه شهری به سمت بالا میل می‌کند در حالی که در جامعه روستایی میزان توانمندی پاسخگویان بیشتر در سطح متوسط متمرکز است. توزیع توانمندی کل در حدفاصل دو بُعد از توانمندی اقتصادی (در سطح پایین) و توانمندی روان‌شناختی (در سطح بالا) قرار دارد.

در بخش آزمون فرضیات به بررسی چهار فرضیه اصلی پژوهش و در صورت دارا بودن ابعاد به بررسی ابعاد آن‌ها نیز پرداخته می‌شود. شایان‌ذکر است که انتخاب آزمون‌ها بر اساس نوع فرضیه، مقیاس داده و برخورداری از توزیع نرمال صورت گرفت. متغیر توانمندی (به عنوان متغیر اصلی مورد مطالعه) از توزیع نرمال برخوردار بود و فرضیه‌های تحقیق مقایسه بین دو گروه را مد نظر داشت، لذا از آزمون t با دو نمونه مستقل استفاده گردید.

میزان توانمندی اقتصادی برحسب محل سکونت (شهر و روستا) تفاوت معناداری دارد.

جدول ۵. آزمون تفاوت توانمندی اقتصادی پاسخگویان برحسب محل سکونت

متغیر وابسته	محل سکونت	تعداد مشاهدات	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	مقدار t	سطح معناداری
توانمندی اقتصادی	شهر	۲۱۳	۸/۸۵	۵/۱۸	۴۶۹	۲/۳۸	۰/۰۱۸
	روستا	۲۵۸	۷/۶۷	۵/۵۸			

یافته‌های جدول شماره ۵، نشان می‌دهد که با توجه به سطح معناداری به دست آمده آزمون یعنی ۰/۰۱۸ باید گفت میانگین توانمندی اقتصادی پاسخگویان شهری (۸/۸۵) به صورت معناداری بیشتر از پاسخگویان روستایی (۷/۶۷) است. میزان توانمندی اجتماعی و ابعاد آن برحسب محل سکونت (شهر و روستا) تفاوت معناداری دارد.

جدول ۶. آزمون تفاوت توانمندی اجتماعی پاسخگویان و ابعاد آن برحسب محل سکونت

متغیر وابسته	محل سکونت	تعداد مشاهدات	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	مقدار t	سطح معناداری
توانمندی اجتماعی	شهر	۲۱۵	۱۷/۷۱	۶/۳۳	۴۶۲	۳/۰۶	۰/۰۰۲
	روستا	۲۴۹	۱۵/۹۵	۶/۰۲			
قدرت تصمیم‌گیری	شهر	۲۱۵	۹/۲۶	۳/۹۳	۴۶۷	۲/۸۱	۰/۰۰۵
	روستا	۲۵۴	۸/۲۹	۳/۴۷			
مشارکت اجتماعی	شهر	۲۱۶	۸/۴۴	۳/۵۱	۴۶۸	۲/۳۴	۰/۰۲
	روستا	۲۵۴	۷/۶۷	۳/۵۸			

۱. در این پژوهش قدرت تصمیم‌گیری با سنجش قدرت پاسخگویان در تصمیم‌گیری در ارتباط با موضوعاتی مانند ازدواج، انتخاب دوستان، نحوه گذران اوقات فراغت، فعالیت اجتماعی و خرج کردن پول مورد ارزیابی قرار گرفت.

۲. وضعیت مشارکت اجتماعی با سؤالاتی مانند حضور در فعالیت‌های اجتماعی محله، تمایل به فعالیت‌های دسته‌جمعی، فعالیت‌های خیریه، همکاری با همسایگان و پیش‌قدم شدن در حل مشکل دیگران سنجش شد.

بر اساس یافته‌های جدول شماره ۶، توانمندی اجتماعی پاسخگویان بر حسب محل سکونت (شهر و روستا) تفاوت معناداری دارد ($\text{Sig.} = 0/002$). توانمندی اجتماعی پاسخگویان شهری ($17/71$) به‌صورت معناداری بیشتر از توانمندی پاسخگویان روستایی ($15/95$) است. در دو بُعد توانمندی اجتماعی یعنی قدرت تصمیم‌گیری و مشارکت اجتماعی نیز وضعیت پاسخگویان شهری به‌صورت معناداری بهتر از پاسخگویان روستایی است. میزان توانمندی روان‌شناختی و ابعاد آن بر حسب محل سکونت (شهر و روستا) تفاوت معناداری دارد.

جدول ۷. آزمون تفاوت توانمندی روان‌شناختی جامعه آماری و ابعاد آن بر حسب محل سکونت

متغیر وابسته	محل سکونت	تعداد مشاهدات	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	مقدار t	سطح معناداری
توانمندی روان‌شناختی	شهر	۲۰۱	۳۶/۴۶	۸/۴۹	۴۳۱	۴/۵	۰/۰۰۰
	روستا	۲۳۲	۳۲/۷۷	۸/۵۵			
احساس معناداری در زندگی	شهر	۲۱۲	۱۱/۰۸	۲/۷۱	۴۶۱	۳/۲۲	۰/۰۰۱
	روستا	۲۵۱	۱۰/۲۵	۲/۷۹			
احساس اثرگذاری مثبت در زندگی	شهر	۲۰۹	۸/۶۹	۲/۰۵	۴۵۸	۳/۳۷	۰/۰۰۱
	روستا	۲۵۱	۸/۰۵	۲/۰۱			
احساس شایستگی	شهر	۲۱۰	۸/۸۵	۲/۳۷	۴۵۸	۲/۸	۰/۰۰۵
	روستا	۲۵۰	۸/۲۲	۲/۴۲			
احساس اقتدار	شهر	۲۱۴	۷/۷۸	۲/۷۲	۴۶۴	۵/۱۷	۰/۰۰۰
	روستا	۲۵۲	۶/۴۶	۲/۷۵			

یافته‌های جدول شماره ۷، نشان می‌دهد که میزان توانمندی روان‌شناختی پاسخگویان شهری ($36/46$) به‌صورت معناداری بیشتر از پاسخگویان روستایی ($32/77$) است. در هر چهار بُعد توانمندی روان‌شناختی، میانگین پاسخگویان شهری به‌صورت معناداری بیشتر از پاسخگویان روستایی است. میزان توانمندی (کل) پاسخگویان بر حسب محل سکونت (شهر و روستا) تفاوت معناداری دارد.

جدول ۸. آزمون تفاوت توانمندی (کل) پاسخگویان بر حسب محل سکونت

متغیر وابسته	محل سکونت	تعداد مشاهدات	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	مقدار t	سطح معناداری
توانمندی کل	شهر	۱۹۸	۶۳/۱	۱۶/۷۸	۴۲۱	۴/۰۹	۰/۰۰۰
	روستا	۲۲۵	۵۶/۴	۱۶/۹			

بر اساس جدول شماره ۸، می‌توان گفت که میزان توانمندی پاسخگویان بر حسب محل سکونت تفاوت معناداری دارد ($\text{Sig.} = 0/000$). میزان توانمندی پاسخگویان شهری ($63/1$) به‌صورت معناداری بیشتر از پاسخگویان روستایی ($56/4$) است. میزان پراکندگی پاسخ‌ها در هر دو جامعه مورد مطالعه تقریباً برابر و حدود $16/8$ است. در همه ابعاد توانمندی که در بخش‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفت میانگین توانمندی پاسخگویان شهری بالاتر از میانگین پاسخگویان روستایی بود و در ارتباط با توانمندی کل که برآیند سه بُعد است نیز این اختلاف به نفع شهری‌ها صدق می‌کند.

بحث

روستاهای منطقه سیستان و بلوچستان دچار چالش‌های اساسی همچون خشک‌سالی، بی‌آبی، رکود اقتصادی، طوفان‌های ماسه، بیکاری و وضعیت نامساعد شغلی می‌باشند (Bandani et al, 2024). ضعف زیرساخت‌های آموزشی و بهداشتی در این مناطق بر روی توانمندی‌های روستاییان بالأخص توانمندی اقتصادی و اجتماعی آن‌ها اثرگذار است.

زنان روستایی با سکه دوزی، سوزن‌دوزی، لحاف‌دوزی و سایر مشاغل خانگی کمک‌خرج همسرانشان هستند اما هزینه با درآمد در بسیاری از مواقع همخوانی ندارد و بالاجبار شهروندان در طول زمان سطح تأمین نیازهای اساسی را کاهش داده و در بعضی از موارد مانند بخش آموزش مجبور به قطع آن هستند. کاهش سطح برآورد نیازها سبب کاهش توانمندی شهروندان بالأخص توانمندی اقتصادی روستاییان شده است که این نتایج در راستای پژوهش‌های برهماچری و برهماچری (۲۰۱۸)، کریمی و دانش مهر (۲۰۲۱)، طالشی و همکاران (۲۰۲۱) و عباسی کارجگان و اسدی (۲۰۱۳) است. مانند آنچه که در پژوهش فرضی‌زاده و همکاران (۲۰۱۳) مشاهده شد در شهرستان بمپور نیز در مناطق شهری با وجود مهیا بودن مدرسه اما تعدادی از خانواده‌ها به دلیل عدم اعتقاد به ضرورت تحصیل یا ادامه تحصیل دختران یا باور به انحراف دختر در اثر خروج وی از منزل مانع از کسب آموزش می‌شوند.

عاملیت و ساختار مطرح‌شده توسط آلسوپ و هینسون (۲۰۰۵) به‌عنوان زمینه‌های شکل‌گیری فرایند توانمندسازی در شهرستان بمپور نشان می‌دهد که ساختار فرصت‌ها در این شهرستان بالأخص در مناطق روستایی محدود است. به لحاظ روان‌شناختی شهروندان توانایی تصمیم‌گیری و انتخاب را تا حد قابل‌قبولی دارند اما محدود بودن ساختار فرصت‌ها امکان انتخاب آن‌ها را تحدید می‌کند. اگر سرمایه را نیرومحرکه توانمندی اقتصادی شهروندان در نظر بگیریم، شهروندان میزان سرمایه و پس‌انداز آن‌ها در حداقل ممکن قرار دارد و یکی از مهم‌ترین منابع تأمین سرمایه آن‌ها وام بانکی است اما این فرصت برای شهروندان به دلیل قوانین و مقررات موجود در بخش ضمانت‌های بانکی محدود است. محدودیت ساختار فرصت تنها شامل قوانین رسمی مانند قوانین بانک نمی‌شود بلکه هنجارها و ارزش‌های اجتماعی (جنبه غیررسمی ساختار فرصت‌ها) را نیز شامل می‌شود. از جمله این ساختار فرصت باید به دیدگاه روستاییان به وظایف دختر و نگاه آن‌ها به تحصیل دختران اشاره کرد که با وجود تمایل دختران به‌عنوان عامل برای تحصیل اما ساختارهای غیررسمی این امکان را محدود می‌کنند و همین موضوع سبب محدود شدن توانمندی آن‌ها می‌شود. هنجارها و ارزش‌های حاکم بر این جامعه در زمینه وظایف دختر و پسر و دیدگاه آن‌ها به تحصیل از جمله مواردی است که زمینه محدود شدن ساختار فرصت‌ها را برای توانمندسازی فراهم می‌آورد. این موضوع به گونه دیگری در نظریه نایلا کبیر در بخش منابع نیز قابل‌مشاهده است. وضعیت تشریح شده از شهرستان بمپور بالأخص مناطق روستایی این شهرستان به‌نوعی تداعی‌کننده تله محرومیت رابرت چمبرز (۲۰۰۸) است که گرفتار شدن شهروندان در این تله سبب تقویت تله محرومیت شده و امکان فرار از آن را دشوار نموده است.

روستاییان علاوه بر توانمندی اقتصادی میزان توانمندی اجتماعی و روان‌شناختی آن‌ها پایین‌تر از پاسخگویان شهری است که یافته‌های این بخش برخلاف پژوهش‌های بیسواس و بانو (۲۰۲۳) و تایده و چول (۲۰۱۰) است و هم‌راستا با نتایج تحقیق اجاز و ملاوارچچی (۲۰۲۳) است.

نتیجه‌گیری

وجه مشترک شهروندان شهرستان بمپور فارغ از محل سکونت این است که به لحاظ اقتصادی و توانمندی اقتصادی وضعیت مناسبی ندارد. درآمد اکثر پاسخگویان (شهری و روستایی) پایین است. در نقاط شهری، تأمین نیازهای زندگی با مشکلات فراوانی مواجه است که این وضعیت در مناطق روستایی به‌مراتب نامناسب‌تر است. کمبود امکانات آموزشی و بهداشتی به‌عنوان یک عامل هم‌افزا سبب تضعیف توانمندی‌های شهروندان شهرستان بمپور بالأخص روستاییان شده است. ضعف توانمندی‌های پاسخگویان بیش از آنکه به عاملیت آن‌ها مربوط باشد به وضعیت ساختاری منطقه باز می‌گردد. ساختار موجود در منطقه از ابعاد متعددی که در متن پژوهش به آن پرداخته شد دچار محدودیت است. کاهش

این محدودیت‌ها نیازمند اقدامات مختلفی از جانب نهادهای دولتی و سازمان‌های غیردولتی است. خرید تضمینی محصول خرما یا امکان فرآوری آن در سطح شهرستان جهت افزایش ارزش افزوده این محصول، حمایت از مشاغل خانگی روستایی، ایجاد زیرساخت‌های آموزشی و بهداشتی در سطح قابل قبول در مناطق روستایی، تسهیل و ترغیب ورود سازمان‌ها و نهادهای غیردولتی به شهرستان بالأخص مناطق روستایی، تسهیل فرایند دریافت وام با توجه به شرایط شهروندان شهرستان بمپور و در نظر گرفتن سهمیه‌های خاص در زمینه اشتغال و تحصیل برای شهروندان این شهرستان از جمله راهکارهایی است که از گفتگوهای شهروندان و یافته‌های پژوهش قابل استخراج است.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

علی‌رضا کریمی (طراحی پرسشنامه، تحلیل داده‌ها، جمع‌بندی و هماهنگی بخش‌های مختلف پژوهش)، رضا صفری شالی (بیان مسئله و چارچوب مفهومی)، زبیر دستوان (پیشینه و جمع‌آوری داده‌ها)، بحث و نتیجه‌گیری به صورت مشترک توسط هر سه نویسنده نگارش و تأیید شد.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقالات را انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- اقتصادی، هدیه. (۱۳۸۸). بررسی وضعیت ابعاد توانمندی زنان در سه منطقه شهر تهران با تأکید بر توانمندی عاملیتی. دانشگاه الزهراء، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد.
- بندانی، میثم؛ قنبری، سیروس و بذرافشان، جواد. (۱۴۰۳). تحلیل توانمندی‌های روستاهای پیشرو در اشتغال‌زایی مطالعه موردی: روستاهای منطقه سیستان. مجله پژوهش‌های روستایی، ۱۵ (۴)، ۱۰۱-۱۱۵. <http://doi.org/10.22059/jrur.2024.370721.1903>
- چمبرز، رابرت. (۱۳۸۷). توسعه روستایی: اولویت بخشی به فقرای روستایی. ترجمه مصطفی ازکیا، تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- حسینی، نسیم. (۱۳۹۳). تحلیل فضایی عوامل مؤثر در توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: بخش‌های زیرخان و مرکزی شهرستان نیشابور). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه زابل، گروه جغرافیا.
- حیدری ساربان، وکیل. (۱۳۹۱). توانمندسازی گامی اساسی در جهت نیل به توسعه روستایی (مطالعه موردی: شهرستان مشگین شهر). فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، ۲۷ (۳)، ۱۸۸-۱۶۹.
- دری سده، سولماز. (۱۳۹۹). توانمندسازی با رویکرد به توسعه پایدار روستایی. فصلنامه پژوهش‌های مکانی-فضایی، ۴ (۱۷)، ۱-۱۶. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.25386050.1399.1399.17.1.1>
- سن، آمارتیا. (۱۳۹۵). برابری و آزادی. ترجمه حسن فشارکی، تهران: نشر شیرازه.
- شفیعی ثابت، ناصر و میرواحدی، نگین‌سادات. (۱۳۹۸). سیاست‌ها و رویکرد برنامه‌ریزی: چالش‌ها و فرصت‌های توانمندسازی ذینفعان محلی و توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: روستاهای جنوب و جنوب شرق تهران). پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، ۸ (۴)، ۱۴۷-۱۲۷. <https://doi.org/10.22067/jrrp.v8i4.81006>

- شمس‌الدینی، علی. (۱۳۸۹). گردشگری روستایی راهکاری سازنده برای توسعه روستایی (نمونه موردی: روستای فلهیان). نشریه مسکن و محیط روستا، ۲۹ (۱۳۱)، ۹۵-۱۰۷.
- طالشی، مصطفی؛ شاطریان، محسن و گنجی‌پور، محمود. (۱۴۰۰). نقش دولت در توانمندسازی جوامع روستایی مورد مطالعه: ناحیه کاشان در ایران مرکزی. کاوش‌های جغرافیایی مناطق بیابانی، ۹ (۲)، ۲۰۳-۲۲۳.
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.2345332.1400.9.2.9.3>
- عباسی کارجگان، داود و اسدی، محمود رضا. (۱۳۹۲). رابطه توانمندسازی شهروندان منطقه ۱۸ تهران با مشارکت در مدیریت شهری. فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، ۱ (۳)، ۷۵-۹۳.
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.23452870.1392.1.3.6.6>
- عنبری، موسی. (۱۳۸۹). بررسی تحولات کیفیت زندگی در ایران (۱۳۶۵ تا ۱۳۸۵). مجله توسعه روستایی، ۲ (۱)، ۱۴۹-۱۸۱.
- فرضی‌زاده، زهرا؛ متوسلی، محمود و طالب، مهدی. (۱۳۹۲). بررسی جامعه‌شناختی توانمندی اجتماعی و اقتصادی، درک بومی از آن، عوامل مؤثر بر رشد آن و موانع در جامعه زنان روستایی. مجله توسعه محلی (روستایی-شهری)، ۵ (۱)، ۱-۴۰.
<https://doi.org/10.22059/jrd.2013.35610>
- قلی‌پور، آرین و رحیمیان، اشرف. (۱۳۹۰). رابطه عوامل اقتصادی، فرهنگی و آموزشی با توانمندسازی زنان سرپرست خانوار. فصلنامه رفاه اجتماعی، ۱۱ (۴۰)، ۲۹-۶۲.
- کریمی، شیماء؛ وثوقی، منصور؛ آقاجانی مرسا، حسین و حضرتی صومعه، زهرا. (۱۳۹۸). بررسی رابطه مهارت‌های زندگی با توانمندسازی زنان (مورد مطالعه: استادان خانم دانشگاه). نشریه پژوهش‌های جامعه‌شناختی، ۱۳ (۳ و ۴)، ۳۵-۶۱.
- کریمی، علی‌رضا و دانش‌مهر، حسین. (۱۴۰۰). قابلیت‌های سرمایه اجتماعی برای توانمندسازی اقتصادی روستاییان (مورد مطالعه: روستاهای مرزی شهرستان مریوان). فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۰ (۳)، ۵۹-۷۶.
<http://dorl.net/dor/20.1001.1.23222131.1400.10.37.3.5>
- مرکز ملی آمار ایران. (۱۳۹۵). نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن شهرستان ایرانشهر.
- میرزاخانی، کریم. (۱۳۹۹). مطالعه جامعه‌شناختی راهکارهای توانمندسازی زنان روستایی و عشایر. فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۴ (۱۴)، ۱-۱۵.
- میرزایی، حسین؛ غفاری، غلامرضا و کریمی، علیرضا. (۱۳۸۹). توانمندسازی، صنعتی شدن و عوامل زمینه‌ای مؤثر بر آن (مطالعه موردی: مناطق روستایی شهرستان قروه). مجله پژوهش‌های روستایی، ۱ (۴)، ۹۹-۱۲۸.

References

- Abbasi Karejgan, D., & Asadi, M. R. (2013). The relationship between empowering citizens of the district 18 of Tehran and participation in urban management. *Journal of Urban Economics and Management*, 1(3), 75-93. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.23452870.1392.1.3.6.6> [In Persian]
- Alsop, R., & Heinsohn, N. (2005). *Measuring empowerment in practice: Structuring analysis and framing indicators*. World Bank Policy Research Working Paper 3510. http://siteresources.worldbank.org/INTEMPowerment/Resources/41307_wps3510.pdf
- Anbari, M. (2010). Analysis of life quality evolutions in Iran: from 1986 to 2006. *Journal of Community Development (Rural and Urban Communities)*, 1(2), 149-181. [In Persian]
- Bandani, M., Ghanbari, S., & Bazrafshan, J. (2024). Analysis of the capabilities of the leading villages in employment generation: A case study of villages of Sistan region. *Journal of Rural Research*, 15 (4), 101-115. <http://doi.org/10.22059/jrur.2024.370721.1903> [In Persian]
- Biswas, B., & Banu, N. (2023). Economic empowerment of rural and urban women in India: A comparative analysis. *Spat. Inf. Res.* 31(1), 73-89. <https://doi.org/10.1007/s41324-022-00472-3>
- Brahmachary, A., & Brahmachary, P. (2018). Women empowerment and socio-economic development: A study on urban parts of Kokrajhar district of Assam. *International Journal of Humanities & Social Science*, 7(2), 183-192.
- Chambers, R. (2008). *Rural development putting the last first*. Translated by Mostafa Azkia, Tehran: Press University of Tehran. [In Persian]

- Dorri Sedeh, S. (2020). Empowerment with an approach to sustainable rural development. *Journal of Space Place Research*, 5 (1), 1-16. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.25386050.1399.1399.17.1.1> [In Persian]
- Eghtesadi, H. (2009). *Investigating the status of women's empowerment dimensions in three regions of Tehran city with an emphasis on agency empowerment*. University of Alzahra, Faculty of Social and Economic Sciences, master's thesis. [In Persian]
- Ejaz, N., & Mallawaarachchi, T. (2023). Disparities in economic achievement across the rural-urban divide in Pakistan: Implications for development planning. *Economic Analysis and Policy*, 77, 487-512. <https://doi.org/10.1016/j.eap.2022.11.023>
- Farzizadeh, Z., Motavaseli, M., & Taleb, M. (2013). A sociological study of empowerment (economic and social), native understanding, factors affecting its growth and obstacles in rural woman society. *Journal of Community Development (Rural and Urban Communities)*, 5(1), 1-40. <https://doi.org/10.22059/jrd.2013.35610> [In Persian]
- Gholipour, A., & Rahimian, A. (2011). Economic, cultural, and educational factors related to empowerment of head-of-household women. *Social Welfare Quarterly*, 11(40), 29-62. [In Persian]
- Heydari Sareban, V. (2012). The empowerment as an essential step for attaining rural development, Case study: Meshkinshar County. *Geographic Research*, 27 (3), 169-188. [In Persian]
- Hossaieni, N. (2014). *Spatial analysis of effective factors in economic and social empowerment of rural households (Study: Zabarkhan and central parts of Neishabur city)*. University of Zabol, Faculty of Literature and Humanities, Master's thesis. [In Persian]
- Karimi, A. R., & Daneshmehr, H. (2021). Capabilities of social capital for economic empowerment of villagers Case: Border villages of Marivan county. *Space Economy & Rural Development*, 10 (37), 59-76. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.23222131.1400.10.37.3.5> [In Persian]
- Karimi, Sh., Vosoughi, M., Aghajani Mersa, H., & Hazrati Someae, Z. (2019). The relationship between life skills and women's empowerment (Study of female university professors). *Sociological Research*, 13(3-4), 35-61. [In Persian]
- Kyem, P. (2001). Power, participation, and inflexible institutions: An examination of the challenges to community empowerment in participatory GIS applications. *Cartographic: The International Journal for Geographic Information and Geovisualization*, 38(3-4), 5-17. <https://doi.org/10.3138/2J31-4648-6P62-6P78>
- Mirzaie, H., Ghaffari, Gh. R., & Karimi, A. R. (2011). The study of impact of industrialization and background variables on empowerment (Case study: Rural area of county of Qorveh). *Journal of Rural Research*, 1(4), 99-128. [In Persian]
- Mirzakhani, K. (2020). Sociological study of strategies for empowering rural and nomadic women. *Journal of Business Management and Entrepreneurship*, 4 (14), 1-15. [In Persian]
- Mitra, S., & Kundu, A. (2012). Assessing empowerment through generation of social capital. *International Journal of Business and Social Research*, 2(6), 72-84. <https://doi.org/10.18533/ijbsr.v2i6.135>
- Moyo, C., Francis, J., & Ndlovu, P. (2012). Community-perceived state of women empowerment in some rural areas of Limpopo province south africa. *Gender and Behavior*, 10(1), 4864-4882.
- Oladipo, S. E. (2009). Psychological empowerment and development. *Edo Journal of Counselling*, 2(1), 119-126. <http://dx.doi.org/10.4314/ejc.v2i1.52661>
- Omoyibo, K. U., Egharevba, E. M., & Iyanda, O. E. (2010). The position and empowerment & women in rural Nigeria: The gender implication. *Gender and Behavior*, 8 (2), 3363-3378. <http://dx.doi.org/10.4314/gab.v8i2.61952>
- Rifkin, S. B. (2003). A framework linking community empowerment and health equality: It is matter of CHOICE. *Journal of health, population and nutrition*, 21 (3), 168-180.
- Sen, A (2016). *Inequality reexamined*. Translated by Hassan Fesharaki, Tehran: Press Shirazeh. [In Persian]
- Shafieisabet, N., & Mirvahedi, N. S. (2019). Policies and planning approach: Challenges and opportunities for local stakeholders' empowerment and sustainable development (Case study:

- South and south-east villages of Tehran). *Journal of Research and Rural Planning*, 8 (4), 127-147. <https://doi.org/10.22067/jrrp.v8i4.81006> [In Persian]
- Shamsoddini, A. (2010). Rural tourist as a constructive method for rural development, A case study: Fahlyan village. *Journal of Housing and Rural Environment*, 29 (131), 95-108. [In Persian]
- Statistical Center of Iran. (2017). *Statistical yearbook of Sistan & Balochestan province* (Persian). Tehran. Statistical Center of Iran. [In Persian]
- Taleshi, M., Shaterian, M., & Ganjipour, M. (2021). The role of state in empowerment rural communities Case study: Kashan region in central Iran. *Journal of Geographical Research on Desert Areas*, 9(2), 203-223. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.2345332.1400.9.2.9.3> [In Persian]
- Tayde, V. V., & Chole, R. R. (2010). Empowerment appraisal of rural women in Marathwada region of Maharashtra state. *Indian Research Journal of Extension Education*, 10(1), 33-36.